

3.3.2 Téma č. 2 (Přenos a příjem informace)

V rámci tématu představíme žákům jevy, které jsou nedílnou součástí přenosu a příjmu informace – kontext, šum, kanál, osobní zkušenost mluvčích. Jevy představíme prostřednictvím dvou cvičení – 7 společných věcí a Jizvy.

1. hodina

Název aktivity: 7 společných věcí

Cílem aktivity je seznámit žáky s různými způsoby přenosu informace (verbálními, neverbálními) a s tím jakým způsobem ovlivňuje kontext a šum přenos a příjem informace.

Čas: 45 min

Metody: skupinová práce, živý obraz

Pomůcky: papír a fixy A4 do každé skupiny, text pro učitele – definice pojmu informace a schéma přenosu informace (viz příloha č. 5.4), shrnutí tématu pro žáky (příloha 4.4)

Výstupy: Žák má představu o tom, jak široký pojem informace je, má základní představu o jeho definici, zná základní schéma přenosu informace, chápe, že existují různé způsoby přenosu informací.

Podrobně rozpracovaný obsah

Účastníci i pro další aktivitu zůstanou rozděleni do menších pracovních skupin. Každá skupina má k dispozici papír a fixy. Úkolem každé z pracovních skupin bude vypsát na papír sedm věcí, které má daná skupina společné. Tyto věci se mohou týkat čehokoliv (oblečení, oblíbené jídlo, nálada apod.). Až budou mít skupiny úkol hotový, budou pokračovat následujícím způsobem:

- 1) Každá skupina vybere ze sedmi vypsanych věcí 5 pro ně nejdůležitějších, nejtypičtějších, na kterých se shodli nejrychleji. Následně vyzvete pracovní skupiny, aby jednu z věcí přečetli ostatním účastníkům.
- 2) Každá skupina vybere další společnou věc z 5 top a tu ostatním skupinám popíše opisem. Tedy tak, že ji vysvětlí jinými slovy, nesmí zaznít její kořen slova. Nesmí to být ta samá, kterou už prezentovali. Ostatní účastníci hádají, co měla daná skupina na mysli. Po prezentaci všech skupin vysvětlíte žákům, že informace nemusí být sdělena pouze přímým sdělením, ale může být i skrytá.
 - Každá skupina vybere z 5 top další a tu ostatním účastníkům skupina popíše prostřednictvím neverbální komunikace – pantomima/ živý obraz /socha z židlí apod. Ostatní se snaží uhodnout, co daná skupina předvádí. Po prezentaci výstupů všech pracovních skupin vysvětlíte účastníkům, že k informaci lze dospět i skrze interpretaci symbolů. Když není informace čistě sdělená, tak je nutné jí interpretovat, zařadit do své zkušenosti a kontextu. Vyžaduje to porozumění a představivost.
- 3) Na závěr každá skupina představí poslední z 5 věcí, a tu ostatním představí prostřednictvím neartikulovaných zvuků. Při prezentaci vždy zavřou ostatní účastníci oči a také je nutné zajistit absolutní klid, aby byla prezentace skupiny slyšet.

Po ukončení aktivity diskutujte s účastníky, jaký způsob předávání informací jim přišel nejméně srozumitelný a kdy bylo snadné uhodnout informaci a proč. Zeptejte se také, zda žáci odvozovali věci od toho, jak se znají mezi sebou.

Reflexe – Revize definice pojmu informace

V dalším kroku reflexe aktivity se společně s žáky vraťte k papírům, na které jednotlivé pracovní skupiny napsaly definici slova „informace“ a zeptejte se účastníků, zda by svou definici na základě zkušeností z předchozích cvičení nějakým způsobem revidovali. Na základě diskuze účastníků zapisujte na flipchart nebo na tabuli základní atributy, které utvářejí pojem informace (způsoby, jak se informace utváří, jak jí interpretujeme/dezinterpretujeme, jak je důležitý kontext v jakém je informace vysílána i vlastní životní zkušenosti a vzdělání). Na závěr představte žákům schéma přenosu informace – komunikace.

Doporučená literatura k tématu pro učitele:

- Cejpek, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení*. Úvod do informační vědy. Univerzita Karlova v Praze, Praha 2005.
- De Vito, Joseph A. *Základy mezilidské komunikace*. Garda Publishing, spol. r r. o., Praha 2001.
- Sokol, *Filosofická antropologie*. Oddíl „Společenská komunikace“, str. 77-80.

2. hodina

Název aktivity: Jizvy

Cílem aktivity je ukázat žákům, jakým způsobem dochází ke zkreslení informace a jaké jsou základní atributy příběhu (příprava na hru na Redakci). Žáci si ve dvojicích vypráví příběhy.

Čas: 45 min

Metody: diskuze, vyprávění, hra

Výstupy: Žáci si uvědomují, jakým způsobem sami zkreslují informace, které slyšeli a měli je interpretovat. Uvědomí si důvody vzniku zkreslení. Uvědomí si také základní principy tvorby příběhu (sdělení), které vždy obsahuje odpovědi na otázky: Kdy? Kde? Co? Jak? a Proč?

Pomůcky: shrnutí pro žáky k tématu (viz příloha 4.5)

Podrobně rozpracovaný obsah

Poslední cvičení tohoto bloku je zaměřeno na ústní formu předávání informací. Před samotným cvičením je dobré poukázat na dynamiku vývoje předávání informací od vyprávění k vynálezu knihtisku, přes noviny, rozhlas, televizi internet až po sociální sítě.

Na začátku cvičení požádejte účastníky, kteří sedí opět v kruhu, aby udělali dvojici se sousedem např. po pravé straně a vyprávěli si navzájem příběh o nějakém zranění z dětství, z kterého jim zůstala jizva. Například: „Když jsem byl malý, jezdil jsem na koloběžce a rozbil jsem si koleno a od té doby mám tady jizvu.“ Důležité je, aby se dvojice navzájem nerušili.

Poté, co si účastníci navzájem dovypráví příběhy, otočí se na kolegu z dvojice, co seděla za nimi a vypráví mu POZOR ne svůj, ale příběh, který se právě dozvěděl. Zároveň jej musí vyprávět tak, jako by se stal jim samotným.² Pak účastníky ještě cca dvakrát prohodte a požádejte je, ať při výměně vypráví příběh, který se právě dozvěděli. Tedy ne ten který vyprávěli oni sami, ale ten, který jim vyprávěl druhý ve dvojici. Pak si účastníci sednou opět do kruhu, a kdo chce, může vyprávět všem příběh, který se dozvěděl jako poslední. Musí ho ale vyprávět tak, jako by se stal jemu samotnému. Ostatní, ať

² Náročné zadání – zejména pro žák s lehkým mentálním postižením nebo hraniční úrovní intelektu, zohlednit omezené schopnosti u žáků s narušenou komunikační schopností a u žáků s poruchou autistického spektra.

poslouchají, zda poznají svůj příběh. Nechte takto vyprávět cca 5 příběhů a diskutujte s účastníky o tom:

- Jaký je rozdíl v tom, když vyprávím svůj příběh a cizí příběh? (Když z cizího příběhu něco nevím, tak si to vymyslím.)
- Co z příběhu zůstane zachováno? (Většinou tři základní věci: místo, hrdina, něco co se stalo.)
- Jakým způsobem se obsah jejich příběhu proměnil (co je v příběhu zachováno a co se změnilo)?
- Z jakých důvodů se příběh změnil? (Vypravěč ho chtěl udělat zajímavější, napínavější, chtěl jej zkrátit, zapomněl část, tak si něco vymyslel...)

Na závěr diskuze žákům vysvětlíte, že informace, která se předává ústně, se může časem pozměnit, žáci si to teď sami vyzkoušeli. Takto podobně vznikaly pověsti a mýty. Novináři se naopak snaží zachovat, předat informaci tak jak mu byla sdělena, co nejobektivněji. Na cvičení jsme si také ukázali, že každé sdělení obsahuje KDO?, CO?, KDY?, KDE? a PROČ? To jsou v podstatě otázky, které se snaží zodpovědět každé zpravodajství. Na závěr metodického bloku předejte žákům shrnutí tématu Co je informace? – Definice informace a Přenos a příjem informace (přílohu č. 4.3.1.1 a 4.3.1.2).

